

Recite nam najprije više o sadašnjim političkim prilikama Hrvata u Vojvodini. Kao i o Vašim nedavnim razgovorima s predsjednikom hrvatske Vlade Andrejem Plenkovićem o položaju hrvatske zajednice, te o budućnosti bilateralnih odnosa Hrvatske i Srbije, kao i o poštivanju međudržavnih sporazuma. Hrvati ove godine nisu ušli u srbijansku Skupštinu kao manjina?

Hrvati u Vojvodini su živa zajednica, konsolidirani unutarnjih prilika u čijem vodstvu vlada veliki entuzijazam, koja gotovo svakodnevno ostvaruje brojna postignuća u područjima vlastitog društvenog života – od onih u obrazovanju, preko informiranja, pa do kulture! Reći ćemo ovdje tek, budući da je riječ o tjedniku za kulturu, da se u kulturnom prostoru hrvatske zajednice godišnje priredi gotovo 300 kulturnih priredbi od strane 40-ak kulturnih udruga, objavi se više od 30 knjiga, da imamo dva književna i jedan znanstveni časopis, da smo ustrojili digitalni prostor za vlastitu knjišku baštinu na stranicama www.zkvh.org.rs, koji danas broji više od tisuću objelodanjenih jedinica, da smo u Srbiji jedina zajednica koja je ima svoju domenu u projektu topoteka... Pa ipak, to ne znači da problema nema i da se ne suočavamo s velikim izazovima, napose u području političkog života. Naime, Hrvati u Srbiji nemaju institut zajamčenih mandata, što onda za posljedicu ima da su isključeni iz procesa donošenja odluka, čak i u situacijama kada se sadržaji odluka nas neposredno tiču. Zbog toga nas nema ne samo u Skupštini Republike Srbije, nego ni u Skupštini Autonomne Pokrajine Vojvodine, kao i u većem broju predstavničkih tijela na razini lokalne samouprave. Takvo što suprotno je međudržavnom sporazumu s Republikom Hrvatskom, koji je stupio na snagu još prije 15 godina, no on se u Srbiji ne primjenjuje. Naravno, o istome se očitujemo u javnosti i u Srbiji i u Hrvatskoj, te informiramo predstavnike vlasti u Republici Hrvatskoj. Vjerujemo kako se to može i mora promijeniti...

Izjavili ste kako je hrvatskoj zajednici dojadilo optuživanje za ustaštvo ili suradnju s tajnim službama? Možete li utjecati na srbijanske političare ili javnost da se to više ne bi ponavljalo, ili može li Vlada Republike Hrvatske utjecati, nekim diplomatskim koracima? Ili se to uglavnom ignorira i razmatra kao nekakav „folklor“ na koji smo već navikli?

Gotovo u kontinuitetu, na žalost, možemo bilježiti takve optužbe, koje naravno nemaju nikakvo utemeljenje u zbilji! Njih u srbijanskoj javnosti plasiraju najčešće mediji, no zna se dogoditi da iza tako nečega stoji i gdjekoji visoki državni dužnosnik. One imaju jasne ciljeve – s jedne strane, održavaju na visokoj razini raširenost straha među ovdšnjim Hrvatima, a s druge strane u funkciji su snažne mobilizacije unutar srbijanskog društva za podršku vladajućim strukturama zbog postojanja tih i takvih „ugroza“. Hrvati u Vojvodini se s tako čime ne mire, jer demokracija isključuje tu vrstu jezovitih zloporaba i manipulacija od strane onih koji imaju moć. Bilo bi dobro ukoliko bi se našlo načina da se s takvom praksom prekine, no do sada nismo uspjeli naći načina te uistinu djeluje kao, kako ste naveli, „folklorni čimbenik“ na srbijanskoj političkoj sceni.

Kakve izgleda za opstanak ima Vaša politička stranka, jedina relevantna politička stranka hrvatske zajednice u Srbiji – Demokratski savez Hrvata u Vojvodini? Je li neuspjehu ulaska u Skupštinu Srbije razlogom to što ne postoje zajamčeni mandati u parlamentima i državnim tijelima koji su definirani međudržavnim sporazumom Hrvatske i Srbije?

U život političkih stranaka uračunavaju se i neuspjesi na izborima, što onda podrazumijeva i djelovanje izvan predstavničkih državnih institucija. Takvo iskustvo Demokratski savez Hrvata u Vojvodini je već imao u svojem, sada već 30 godina dugom, političkom djelovanju, tako da za nas ovo nije nikakav novum. No, moramo reći kako je i ovoga puta naš „neuspjeh“ posljedica činjenice odsutnosti instituta zajamčenih mandata za predstavnike hrvatske zajednice u Srbiji u tijelima vlasti. Namjerno sam kvalifikativ „neuspjeh“ stavio pod znake navoda, jer valja ponovno istaknuti činjenicu da u državama nekonsolidirane demokracije politička se reprezentacija nacionalnih manjina ne može ostvariti bez zajamčenih mandata.

Želite li usporediti politički i društveni pa i kulturni odnos prema manjinama u dvjema državama – Republici Hrvatskoj i Republici Srbiji? Pokušavali ste osigurati zajamčene mandate hrvatskoj manjini u Srbiji, ali niste uspjeli? Upozorava li Republika Hrvatska na te razlike?

Nekoliko puta sam do sada istaknuo, no ponovit ću opet: Srbi u Hrvatskoj i Hrvati u Srbiji nalaze se u, strukturalnom i formalnom smislu, u nejednakom položaju. Najprije, pristojna konsolidirana demokracija, stupanj vladavine prava, neovisnost i funkcionalnost institucija, ustavna pozicioniranost manjinskih prava i prateći institucionalni aranžmani, napose uključenost u procese odlučivanja, kao i razvijenost manjinskih prava i financijska sredstva koja se imaju na raspolaganju za ostvarenje istih, daleko su povoljniji čimbenici kada je riječ o Srbima u Hrvatskoj! Pri tomu mi, naravno, ne pada na pamet zanijekati da se u svakodnevnom životu građani srpske nacionalnosti u Hrvatskoj suočavaju s problemima, s kršenjem ljudskih prava i s neostvarivanjem manjinskih prava. S druge strane, Srbija je država zakašnjela i još uvijek nedovršene tranzicije, s deficitima u vladavini prava i funkcioniranju neovisnih institucija, o čemu svjedoče izvješća o napretku Srbije u europskim integracijama relevantnih institucija Europske unije, reguliranje manjinskih prava riješeno je uz veliki broj prijevora i nedostataka, a prateći institucionalni aranžmani ni na koji način nisu riješili pitanje manjinske samouprave i sudjelovanja predstavnika nacionalnih manjina u procesima donošenja odluka, dok su financijska sredstva s kojima hrvatska zajednica u Srbiji raspolaže u odnosu na srpsku u Hrvatskoj nekoliko desetina puta manja. To, onda, i u strukturalnim pitanjima jednakosti stavlja Hrvate u nepovoljniji društveni položaj po cijelom nizu pokazatelja u odnosu na Srbe u Hrvatskoj. I Hrvatska je toga svjesna i u posljednje vrijeme češće i snažnije iznosi ovakvo stajalište. Pametno me dosta!

Otvaranje obnovljene kuće bana Josipa Jelačića u Petrovaradinu zakazano je za sredinu listopada. Proces otkupa kuće i ponovna njezina vraćanja u posjed trajao je 17 godina? Hrvatska zajednica je formirala Zakladu „Spomen dom bana Jelačića“ u Petrovaradinu. Srbija je uplatila više od pola milijuna eura za obnovu rodne kuće bana Jelačića?

Planiramo upriličiti primopredaju/otvorenje na dan rođenja bana Josipa Jelačića – 16. listopada, što je i jedan od četiri praznika Hrvata u Republici Srbiji. Da, proces je trajao dugo, vjerojatno i predugo, no zahvaljujući predsjedniku Aleksandru Vučiću, iz srbijanskoga je proračuna izdvojeno 600 tisuća eura i Hrvatsko nacionalno vijeće otkupilo je više od 350 četvornim metara prostora vebne barokne kuće u Petrovaradinu u kojoj je stanovao njegov otac austrijski general Franjo Jelačić sa suprugom Anom, rođenom Portner, i gdje se Josip 1801. godine i rodio. Na taj način hrvatska je zajednica ušla u posjed ovoga i više nego važnog prostora, koji će dodatnim sredstvima Republike Srbije u visini od 100 tisuća eura, što je na posljednjem susretu predsjednik Vučić i obećao, biti i obnovljen, to jest priveden namjeni. Bit će to multifunkcionalni prostor – od banova spomen muzeja/sobe, preko ureda HNV-a do prostora za kulturne priredbe hrvatskih kulturnih udruga iz Petrovaradina i Novoga Sada i obogaćivanja turističke ponude srijemskih Hrvata.

Vaš je književni rad raznovrstan. Prošle ste godine u Zagrebu predstavili knjigu: Vivisekcije književnosti i ine književne teme hrvatske, u nakladi Istarskog ogranka Društva hrvatskih književnika Pula i Hrvatskog akademskog društva Subotica, Pula – Subotica, 2018. U knjizi „secirate“ aktualne kulturne i u prvome redu književne teme Bačkih Hrvata ili vojvođanskih Hrvata i za nju ste dobili Nagradu „Julije Benešić“. Naglasite kratko teme koje su uglavnom obrađene, koje Vas zaokupljaju.

Knjiga „Vivisekcije književnosti“ nastala je kao posljedice potrebe za interpretacijama i tumačenjima hrvatske književnosti u Vojvodini, književnosti koja se u svojim povijesnim mijenama trajanja mjeri stoljećima. Tako naznačena potreba posljedica je kontinuirane odsutnosti vlastita (samo)tematiziranja književnosti Hrvata u Vojvodini, a razlozi za tako nepovoljno stanje situirani su u činjenicu nikada do kraja i u cijelosti razvijenoga književnog sustava. Književnost je, naime, Hrvata u Vojvodini tijekom vremena pulsirala i očitovala se bez čvršćeg i trajnijeg okvira valorizacijskih nastojanja! Preciznije rečeno, književni se sustav hrvatske književnosti u Vojvodini često znao iscrpljivati u činu književnoga stvaralaštva i prateće naklade književnih djela, koji je gdjekad bivao u kvantitativnom smislu posve respektabilan, dok su strukture i sastavnice književne percepcije (književna kritika istih djela u periodici i novinstvu, kritička sažimanja opusa pojedinaca, prikazi značajnih fenomena u književnim opusima više osoba, kritičke pregledi povijesti književnosti, itd.) uvelike izostajali. U priloga toga odlično govore sljedeći podaci – u povijesti je ove regionalne hrvatske književnosti, koja broji više tisuća naslova, objavljeno manje

od deset knjiga književnih kritika, pregleda, studija, ogleda... Na temelju tih i takvih, po svojim brojnim bitno tragičnim posljedicama kako po književnost samu tako i po cijelu kulturu Hrvata u Vojvodini, nastojao sam graditi strategiju ne samo nepristajanja nego i nemirenja – bilo da je riječ o neposredno očitovanim naporima kritičkoga iščitavanja i tumačenja knjiških i književnih fenomena još od konca 1990-ih godina, objavljujući studije i kritike u mjesnoj hrvatskoj periodici u Vojvodini, ali i onoj u Hrvatskoj (dio tih nastojanja objavljeni su u mojoj knjizi „Izazovi – sabiranja, usmjeravanja i tumačenja : studije i ogledi o knjiškim i književnim temama hrvatskoga istočnog zagraničja“ iz 2012.), bilo da je riječ u definiranju i ostvarenju kulturno-književnih i uredničkih politika, napose kada je riječ o nakladi Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata od osnutka – 2009., zatim NIU „Hrvatska riječ“ od 2013. godine te Časopis za književnost i umjetnosti „Nova riječ“, čiji sam glavni urednik također od 2013.: sve one visoko uračunavaju i valorizacijski pristup, osobito kada je riječ o aktualnoj književnoj produkciji, te temeljito i svestrano iščitavanje bogatoga književnog nasljeđa. Nastavljajući i nadalje biti aktivni sudionik maloprije naznačenih *vivisekirajućih* procesa u književnosti vojvođanskih Hrvata, vremenom se broj i, čini se, kvaliteta studija i kritika umnožio do one mjere koju pretpostavlja samostalna publikacija – blizu 200 kartica teksta, što je onda bilo razlogom da se pristupi i njihovoj objavi u ovoj knjizi. Građa je formalno podijeljena u dva dijela. U prvome – nazvanom „Vivisekcije pulsiranja književnosti“, zastupljene su obimom dulje kritike – tu je šest kritičkih studija (pet na teme hrvatske književnosti iz Vojvodine, a šesta na svehrvatsku književnost, kako bi odagnali sumnju da se samo bavimo zagraničnim rubom hrvatske književnosti, što nam se, s druge strane, činilo odličnom poveznicom na integralnu hrvatsku književnost, kojoj i mi ovdje na Istoku pripadamo). U drugome su, pak, dijelu objavljene klasične književne kritike u duljini od kartice do tri, a odnose se na pjesnička (14) i prozna (14) djela pretežito hrvatskih književnika iz Vojvodine, te se na temelju toga i naziva „Vivisekcije knjiške produkcije“. I ovdje oba segmenta imaju po najmanje jednu kritiku djela iz svehrvatske književnosti, pa se logika prvog dijela knjige glede takve poveznice i ovdje očitovala.

Pišete i poeziju, pišete i haiku? Ove ste godine objavili knjigu pjesama: (Po)čuj haiku s piska, haiku pjesme (Đakovački kulturni krug i Kuće na mrginju s bačke Čikerije), uz ilustracije likovnog umjetnika Ivana Balaževića. Svojevrsna pjesničko-grafička mapa, spoj riječi i slike... recite nam više, je li se svidjela čitateljima?

To bi trebalo pitati njih (smijeh)! Ovo sam knjigom htio žanrovski obogatiti pjesnički nam izričaj na ikavici. Naime, pjesnička tradicija koju mi ovdje baštinimo, mislim na onu narodnu, karakterizira u epici dugi jednakometrični slogovni, stihovani ne moraju biti, iskazi. U lirici se narodnog pjesništva toga nije uvijek strogo pridržavalo. Ona, pak, računa na izuzetak. Kraći rimovani oblici, dvostih i četverostih, idu uz bečarce, šaljane, šarance... S druge strane, naše moderno pjesništvo, razumljivo, napustilo je pisanje u takvim oblicima. Ono je od XX. stoljeća pratilo svjetske trendove i trendove u hrvatskoj književnosti i to u rasponu